

נהגות חיים

שבועות

מה התחדש ב'מתן תורה' אם גם לפני כן קיימו האבות מצוות? • כיצד התמודד משה רבינו עם מחאת המלאכים? • 'נעשה ונשמע' סיפור על חמודה גנוזה, חתונה מוזרה, חיבור נפש וגוף.

יוצאים לדרך

לפני אלפיים שנה..

טקס מתן תורה הינו רגע מרכזי בתולדות האומה. לא רק בשל התגלותו ההיסטורית של הא-ל בפני עם שלם, אלא בעיקר בזכות המתנה אשר הוענקה שם - ה'תורה'. כפי שנקרא החג בנוסח התפילה - "מתן תורתנו".

על התורה נכתב במדרש: "שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם!". ובתורת החסידות הוסבר על כך,² כי ה'קדימה' המתוארת במדרש היא איננה בזמן, היות ומימד הזמן נברא יחד עם ברייתו של העולם. ואם כן זו קדימה במעלה ובמדרגה.

בספר התניא³ מסביר על כך האדמו"ר הזקן, כי התורה היא לבוש דרכו 'השכינה האלוקית' יכולה להתגלות בעולם, בלי שהעולם יתבטל מהמציאות הגשמית. התורה במדרגתה הראשונית היא חכמתו של הא-ל, אשר ירדה והתלבשה כאן בעולם הפיזי ומצוירת בציור גשמי של 'אסור ומותר', בכדי שאנו בני האדם נוכל לתפוס אותה בשכלנו. ובלשון התניא: "אור־איד־סוף בְּרוּךְ־הוא מְלוּבֵּשׁ וּמְיוֹחַד בְּחֻמָּה עֵילָאָה, וְהוּא

יתברך ויחַמְתוּ אֶחָד. רק שְׂיִרְדָּה בְּסֵתֶר הַמְדַרְגּוֹת מִמְדְּרִיגָה לְמִדְרִיגָה בְּהַשְׁמֵלְשָׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת, עַד שְׁנַת־לְבָשָׁה בְּדָבָרִים גְּשָׁמִיִּים, שֶׁהֵן מִרְי"ג מִצְוֹת הַתּוֹרָה".

העמקה

חחאת המלאכים

לאחר שהבנו את שורשה ומעלתה של התורה, נוכל כעת להבין את אחד מן הסיפורים הדרמטיים, אשר התרחש זמן קצר אחרי הטקס ב'הר-סיני'.

משה רבינו, עולה אל השמים ומסתובב בהיכלות העליונים על מנת לקחת את התורה אל העם הנמצא בתחתית ההר. כאשר מלאכי השרת מבחינים בו הם שואלים את השאלה המתבקשת: "מה לילוד אישה ביננו?". הגמרא בשבת מתארת לנו את הדו-שיח הדרמטי שהתנהל ברגעים אלו.

אלוקים עונה למלאכים, כי משה בא לקחת את התורה לעם ישראל. והם בתגובה מתרעמים על כך ושואלים שאלה נוקבת: "חמודה גנוזה, שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו, ובן אדם כי תפקדנו" ודרישתם היא: "תנה הודך על השמים".

אלוקים, במקום לענות להם, מפנה את השאלה אל משה ומבקש ממנו שיתן למלאכים תשובה. והוא עונה להם תשובה מקורית: "רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי, מה כתוב בה? אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. ואילו אתם, המלאכים, למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?... כבוד את אביך ואת אמך – אב ואם יש לכם?... לא תרצת, לא תנאף, לא תגנוב – וכי קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?".

אם אין קמח אין תורה!?

האירוע הזה מטריד. מעבר לכך שהוא כמעט מנע מעם ישראל לקבל את התורה, העלו המלאכים שאלה כואבת שמעלה שאלה עמוקה על משמעותה של נתינת התורה. מדוע בחר אלוקים, דווקא מכולם, בעם ישראל-בני האדם. הרי התורה בראיה עמוקה היא הרבה מעבר לממשות הפיזית. את חכמת האלוקים יכולים המלאכים לתפוס לאין שיעור מאנשים בשריים.

המלאכים, מסבירה החסידות, לא חלקו על זכות מעלתם של נשמות ישראל בקבלת

התורה, אלא, על הנתינה לגוף האדם המורכב מחומר ובשר גשמי אשר מתמודד עם תאוות, נלחם בשדי היצר ומנסה לא לטבוע באתגרי החיים.

במצב כזה טענו, לא רק שאינו מבין את עומק התורה, אלא אף ייתכן ויפול לתאוות ולאיסורים רח"ל. המלאך החי לו בעולם רוחני, ניזון מאהבה ויראה, בשונה מהאדם אשר ניזון מלחם ומים. האם מי שמתרגש מלבורגיני חדש ונלחץ מכל מינוס בבנק יוכל לקבל את התורה? כיצד אם כן - האדם הפיזי - יזכה לאוצר היקר ביותר. התורה הייתה אמורה להינתן לאלו הראויים, ובלשונם: "אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?".

זו אינה הפעם הראשונה בה מלאכי השרת באים בטענה זו לאלוקים. במדרש⁴ הובא כי דרישתם התרחשה בשלש פעמים שונות, בריאת האדם, בנתינת התורה ובציווי האל על הקמת המשכן. שאלתם היא על רצונו של אלוקים להשלים את מטרת בריאת העולמות על ידי האדם ובכך שיעשה את העולם כמשכן ודירה לה'.

אדם בהמה

פעמים אין ספור שואל את עצמו האדם, מדוע אלוקים שם אותי בעולם גשמי ודורש ממני הנהגה רוחנית. החיבור הקוטבי הזה, של אדם המורכב מגוף בשר ודם המתנהג כבהמה ממש לבין נפשו האלוקית, יוצרת קונפליקטים אין סופיים בין האסור והמותר, הנכון והמצוי עד הטוב והרע. אדם יכול למצוא את עצמו בהתעלות רוחנית, וזמן קצר לאחר מכן בעשיית מעשים טמאים וחסרי מוסר. אריסטו, פילוסוף ומלומד, נתפס פעם תוך כדי חטא עגום, אלה שתפסוהו הביטו בו בפליאה עצומה, והוא בתגובה ענה להם כי כעת הוא איננו אריסטו. הקונפליקט אותו חווה אריסטו, חווים רבים. אשר מתקשים עם מחשבות מול מהות, ומעשים מול זהות.

טענת המלאכים לכאורה צודקת. רצונם הוא לערוך הפרדת רשויות בכך ש"השמיים שמיים לה', והארץ נתן לבני האדם". בעוד החומרניים יתעסקו בגשם, הרוחניים בתורה. אם רצונו של האל הוא לתת את התורה לעולמות נפרדים ממנו - טענו המלאכים - שיתן אותה לנו - השילוב המנצח. נפש, עם גוף רוחני. בלי יצרים וללא תאוות.

תכלית הבריאה - אתה!

במשנה בפרקי אבות נכתב: "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו". מטרת הבריאה היא בכדי לבטא ולגדל את שמו של ה'. ורצונו, אשר אפילו בתוך הווית החיים הגשמיים תגלה מלכותו. הרבי במאמר כאן מביא על כך משל על אדם, שכאשר חפץ להרים בנין הוא מרימו מן היסודות, ולא מן האמצע. כך גם בורא העולם, רצונו שגם העולם הגשמי התחתון יהיה דירה בו יוכל לשכון.

תורת החסידות מביאה הבנה מחודשת ועמוקה למושג קבלת התורה, במתן תורה קרה שינוי מהותי בכריאה, החדרת אלוקות בעולם המעשה הפיזי.

על האבות נכתב, כי כבר קיימו את כל המצוות עוד קודם נתינתן. הגמרא לומדת כי "מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר: עקב אשר שמע אברהם בקולי, וישמור משמרותי, מצותי, חוקותי ותורותי"⁶, וכך גם על יעקב כותבת התורה: "עם לבן גרתי" ורש"י פרשן המקרא מפרש, 'גרתי' זה בגימטריא תרי"ג ולומד מכך שיעקב קיים את תרי"ג המצוות עוד קודם שניתנו.

מהי המשמעות אם כן של נתינת התורה, אם כבר קודם לכן קיימו האבות את המצוות. האם זהו רק אירוע פורמלי?

מצווה-כייק

תורת החסידות מבארת, כי קיום המצוות של האבות היה רוחני. היו מצוות שכל קיומן היה באופן רוחני, וגם מצוות שבהן נעשו פעולות גשמיות בעשייתן היה זה עניין צדדי. ניתן לראות זאת בדברים שכל משמעותן היא החוויה הנפשית, כגון שמחה או עצב. פעולת השמחה והעצב יוצרות קמטים שונים בפרצוף האדם. אך המשמעות היא לא הקמט, אלא החוויה הפנימית אשר נחווית.

המעשה הפיזי, הריקוד, הקמטים בפנים והחיוך על השפתיים יכולים להיות כביטוי או כגורם אשר יעורר את הרגש הפנימי, אך המטרה היא אחת, הרגש הנפשי. כל הצורה הפיזית היא כעניין צדדי לעניין הפנימי.

מחזור מנהג רומה, שנת 1450 (הספרייה הלאומית)

על אברהם אבינו מסופר שלאחר ברית המילה שעשה לעצמו בגיל 99 הוא זכה ואלוקים נגלה אליו, במהלך השיחה הוא רואה כי מגיעים אליו שלושה אורחים. הם היו מלאכים שירדו למטה בלבוש גשמי. הוא הלך וכיבד אותם, שחט להם עגל ופינק אותם במאכלים.

לכאורה, האם אברהם אבינו קיים את מצוות הכנסת

וזהו בשעה שעלה משה למרום והמלאכים טענו מה אנוש כי תזכרנו תנה הודך על השמים, אמר הקדוש-ברוך הוא למשה רבינו החזר להם תשובה, והיינו שהתשובה הייתה צריכה להיות מנשמה בגוף דווקא, שנשמה בגוף הראה להם את המעלה שבגוף גשמי דווקא, ואז הודו המלאכים, שנאמר: "ה' אדונינו מה אדיר שמוך" ואילו "תנה הודך על השמים לא כתיב". וכל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר, שנאמר: "עלית למרום שבת שבי לקחת מתנות באדם", ואחר כך נתנו מתנות לכל ישראל, שזהו שירדו ששים רבוא מלאכי השרת וקשרו להם שני כתרים, שהוא ענין סיוע המלאכים על עבודת האדם, והיינו, דתמורת זה שבתחילה קטרגו, הנה הם עצמם הודו וסייעו לעבודת האדם. והודאה זו היתה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, דשמיעה ענינה הבנה והשגה, שענין זה ישנו גם במלאכים, אמנם ישראל הקדימו נעשה לנשמע, שהראו את מעלת העשיה, מעלת דומם דוקא, ואז הודו המלאכים על נתינת התורה לישראל למטה דוקא.

בשעה שעלה משה תשכ"א

99

אורחים, הרי הללו היו מלאכים שלא אכלו ולא שתו. האם היה זה שווה לעזוב את השכינה בשביל לקיים לכאורה מצווה פייק?

המעשה הוא העיקר

תורת החסידות מסבירה על כך, שישנו הבדל מהותי בין המצוות לפני מתן תורה לאחר. אז אצל אברהם אבינו והאבות המטרה הייתה החוויה הנפשית, הקשר הרוחני והכוונה הפנימית. המעשה היה רק אמצעי או ביטוי למטרה.

במעמד הר סיני המשחק השתנה, אלוקים שבר את המחיצות ומאז אלוקות חודרת גם בעולם הפיזי. המשמעות היא שהמעשה הוא העיקר. הכוונה יכולה להיות מועילה ומרוממת, אך ללא המעשה לא נעשה הקשר עם הקדוש-ברוך-הוא. היות והקדושה חדרה לעולם הפיזי-הגשמי.

אברהם או בפגישה עם המלאכים קיים את מצוות 'הכנסת אורחים' בשלימות, היות ומה שהיה נדרש אז הוא 'רגש החסד' ובוזה נהג הוא בהידור רב. אך כיום, אם תרחם על עני מכל הלב אולם לא תתן לו מאומה לא תקיים את המצווה, על אף שהרגש קיים, היות והמעשה חסר.

אין לו בעיה

בחור אחד קיבל הצעת שידוכים. השדכן סיפר כי הבחורה היא טובה ובעלת מידות טובות, אך יש לה כמה בעיות. הבחור אמר נשמע את בעיותיה ונחליט. התחיל השדכן: "היא נכה". השיב הבחור כי הוא לא רואה בכך כל בעיה. השדכן היה מרוצה והמשיך כי היא גם איננה שומעת כל כך טוב. ענה הבחור כי גם בזה הוא אינו רואה בעיה. "אגב" הוסיף השדכן כי גם ראייתה אינה משהו.

הבחור ענה כי גם זה איננו מהווה כל בעיה בשבילנו. בשלב זה השזכנ כבר היה בשוק ופנה אל הבחור בתמיהה: באמת אין לך כל בעיה בשידוך? ענה הבחור ברוך, כי לו אין כל בעיה, הבעיה תהיה לחתן שיתחתן איתה.

מעמד מתן תורה מתואר כיום החתונה של עם ישראל עם הקדוש-ברוך-הוא, והכתובה היא התורה. אלוקים מוכן להתחתן עם עם ישראל לא על־אף בעיותיהם, אלא בדווקא. דווקא בגלל שיש להם יצר הרע, דווקא בגלל שהם אנשים גשמיים.

נעשה!

זוהי התשובה שעונה משה רבינו למלאכים, "יצר הרע יש ביניכם? אב ואם יש לכם?", אתם שואלים למה אלוקים בוחר באנשים פיזים עם יצרים. המענה על כך אשר הוא בוחר בהם הודות לכך שהם פיזים ועם יצרים. הרצון האלוקי הוא, שדווקא במקום הנמוך בו אדם נמצא, בתוך עולם מתעתע ומבלבל עם פיתויים והסחות, הוא יתעלה על עצמו ויתרכז באמת ובתכלית - להפוך את המקום הפיזי, לכוזה שמגלה את אלוקים ולא מסתיר.

בסוף מספר לנו המדרש, כי המלאכים הודו שהתורה צריכה להינתן לעם ישראל. ועד כדי כך שהם ירדו למטה וקשרו לכל אחד מבני ישראל שני כתרים, אחד כנגד 'נעשה' והשני כנגד 'נשמע'. ההודאה של המלאכים נעשתה מתוך ההכרה וההבנה כי דווקא אנשים עם גוף גשמי יכולים לגלות על היוקר האלוקי במעשה פיזי. זה גם התבטא בכך שעם ישראל אמר קודם נעשה ורק אחר כך נשמע, לבטא את הייחודיות של כח המעשה. להרים את הבניין צריך מהיסודות, אלוקים צריך להיות נוכח גם בעולם המעשה.

מעלת קיום מצוה אחת

אחד מגדולי החסידים של הדור הקודם, שכב במיטתו על ערש דווי. הוא היה חלש עקב כמות הסיגופים והתעניות שלקח על עצמו. במשך שנים רבות עבד על עצמו לברר ולזכך את גופו, כך שלא ירצה וימשך לגשמיות העולם. מיעט באכילה ובשינה עד כמה שיכל, לקח על עצמו תעניות ונהג בצורה סגפנית למדי.

כשהוא חלש וקולו בקושי נשמע, הוא אומר לידידיו החסידים אשר ישבו על ידו, כי הוא טעה טעות מרה. "אם הייתי יודע כמה חשוב יום אחד של הנחת תפילין, לעולם לא הייתי לוקח על עצמי חיי סיגופין".

מילותיו אלו היו הן האחרונות אשר יצאו מפיו, והשאירו מחשבה רבה לחבריו החסידים. ביום השלושים לפטירתו ישבו הם כמנהג חסידים, ואמרו לחיים לעילוי נשמתו. האחד סיפר מעשה שזכר ממנו, והאחר אימרה חסידית אשר הייתה שגורה על פיו. אך כשהגיעו ל'ווארט' [-אימרה] שאמר רגע לפני שיצאה נשמתו השתקו כולם. לפתע פתח הזקן שבחבורה את פיו ואמר, כי ווארט כזה הוא נכון ואמיתי, אך בשביל להגיע למסקנה כזו יכול רק אחד שעשה את הסיגופים אשר עשה החסיד.

ההכנה שלנו למתן תורה היא ההבנה כי אלוקים בחר בנו לגלות בחיים הפיזיים שלנו את אורו, את היכולת להפוך את הגשמי לרוחני קיבלנו בשעת מתן תורה.

נקודה למחשבה

- בהתמודדות הבאה בחיך, אמור לעצמך "אני מסוגל, לי יש את הכוח להיות גדול יותר ממלאך!"
- מדוע זה שיש לנו יצרים והתמודדויות אמור דווקא לשמח אותנו?
- הבינו את המשמעות של הבחירה של אלוקים בנו, וחשבו כיצד הבחירה הזו פועלת על חיינו בעמידה מול אתגרים ובהתנהלות יום-יומית.

מקורות

על פי מאמר "בשעה שעלה משה למרום" תשכ"א 1961

- 1 שיר השירים רבה, ה, יא.
- 2 מאמר לחג השבועות תשי"א, הרב"י. בד"ה אמר ר' הונא כו' אלפיים שנה תש"ד, הרי"צ.
- 3 פרק נ"ב
- 4 תהילים ת, ב.
- 5 אבות ו, י"א.
- 6 קידושין פ"ב, א.

הצטרפו אלינו
לקבוצת הוואצפ!

י"ר 'פרויקט נקודת חיים': לוי שניאורסאהן, להערות ותיקונים: contact@nekudatichaim.org